

2023/2076(INI)

18.7.2023

NÁVRH SPRÁVY

o súčasných a budúcich výzvach cezhraničnej spolupráce so susednými krajinami
(2023/2076(INI))

Výbor pre regionálny rozvoj

Spravodajca: Daniel Buda

OBSAH

	strana
NÁVRH UZNESENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU	3
DÔVODOVÁ SPRÁVA	8

NÁVRH UZNESENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

o súčasných a budúcich výzvach cezhraničnej spolupráce so susednými krajinami (2023/2076(INI))

Európsky parlament,

- so zreteľom na článok 3 Zmluvy o Európskej únii (Zmluva o EÚ) a články 4, 162, 174 až 178 a 349 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ),
- so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku¹,
- so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1058 z 24. júna 2021 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a Kohéznom fonde²,
- so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1059 z 24. júna 2021 o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Európska územná spolupráca (Interreg) podporovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a vonkajších finančných nástrojov³,
- so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/562 zo 6. apríla 2022, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 a (EÚ) č. 223/2014, pokiaľ ide o Kohézne opatrenia na podporu utečencov v Európe (CARE)⁴,
- so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 z 5. júla 2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS)⁵,
- so zreteľom na návrh Komisie z 29. mája 2018 na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o mechanizme riešenia právnych a administratívnych prekážok v cezhraničnom kontexte (COM(2018)0373),
- so zreteľom na oznámenie Komisie z 20. septembra 2017 s názvom Podpora rastu a súdržnosti v pohraničných regiónoch EÚ (COM(2017)0534),
- so zreteľom na oznámenie Komisie z 3. apríla 2020 s názvom Usmernenia týkajúce sa núdzovej pomoci EÚ pri cezhraničnej spolupráci v oblasti zdravotnej starostlivosti v

¹ Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 159.

² Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 60.

³ Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 94.

⁴ Ú. v. EÚ L 109, 8.4.2022, s. 1.

⁵ Ú. v. EÚ L 210, 31.7.2006, s. 19.

- súvislosti s krízou vyvolanou ochorením COVID-19⁶,
- so zreteľom na oznámenie Komisie z 30. septembra 2020 o vytvorení európskeho vzdelávacieho priestoru do roku 2025 (COM(2020)0625),
 - so zreteľom na svoje uznesenie z 15. septembra 2022 o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti v EÚ: ôsma správa o súdržnosti⁷,
 - so zreteľom na svoje uznesenie z 13. marca 2018 o zaostávajúcich regiónoch v EÚ⁸,
 - so zreteľom na svoje uznesenie z 11. septembra 2018 o podpore rastu a súdržnosti v pohraničných regiónoch EÚ⁹,
 - so zreteľom na uznesenie Európskeho výboru regiónov z 1. júla 2021 s názvom Vízia pre Európu: budúcnosť cezhraničnej spolupráce¹⁰,
 - zo zreteľom na článok 54 rokovacieho poriadku,
 - so zreteľom na správu Výboru pre regionálny rozvoj (A9-0000/2023),
- A. keďže programy spolupráce EÚ so susednými regiónmi zahŕňajú 184 regiónov, 33 krajín a 260 miliónov obyvateľov;
- B. keďže v článku 8 ZFEÚ sa stanovuje, že Únia rozvíja osobitné vzťahy so susednými krajinami s cieľom vytvoriť priestor prosperity a dobrého susedstva, ktorý je založený na hodnotách Únie a charakterizovaný blízkymi a mierovými vzťahmi založenými na spolupráci;
- C. keďže cezhraničná spolupráca prispieva k udržateľnému rozvoju pozdĺž vonkajších hraníc EÚ a rieši spoločné výzvy;
- D. keďže súčasná geopolitická situácia poukazuje na význam stability v regiónoch pri vonkajších hraniciach EÚ;
- E. keďže pandémie COVID-19 a ruská agresia voči Ukrajine mali hlboký vplyv na všetky programy cezhraničnej spolupráce podporované z nástroja európskeho susedstva (ENI-CBC), ktoré zahŕňajú Rusko a Bielorusko, s výrazným vplyvom na polovicu programov navrhovaných na obdobie 2021 – 2027;
- F. keďže krehká politická a bezpečnostná situácia v severnej Afrike a migračná kríza zdôrazňujú potrebu spolupráce v oblasti Stredozemného mora;

Všeobecné úvahy o programoch Interreg NEXT

1. víta zosúladenie programov Interreg NEXT s programami Interreg, pretože to má

⁶ Ú. v. EÚ C 111 I, 3.4.2020, s. 1.

⁷ Ú. v. EÚ C 125, 5.4.2023, s. 100.

⁸ Ú. v. EÚ C 162, 10.5.2019, s. 24.

⁹ Ú. v. EÚ C 433, 23.12.2019, s. 24.

¹⁰ Ú. v. EÚ C 440, 29.10.2021, s. 6.

potenciál zjednodušiť postupy, posilniť synergie medzi programami a zvýšiť účinnosť európskych investícií;

2. zdôrazňuje význam finančného posilnenia Európskej únie; víta väčšiu zodpovednosť tretích krajín za vymáhanie prostriedkov od príjemcov zo súkromného sektora;
3. víta možnosť riadiacich orgánov zasielať údaje Komisii elektronicky, ale zároveň poukazuje na to, že častejšie zasielanie údajov môže zvýšiť byrokratizáciu;
4. vyjadruje svoje obavy, že veľké infraštruktúrne projekty už nebudú podliehať schváleniu Komisie;
5. víta zrušenie obmedzenia financovania veľkých infraštruktúrnych projektov zo strany EÚ a domnieva sa, že rozvoj infraštruktúry prispieva k sociálno-ekonomickému rastu v cezhraničných regiónoch;

Cezhraničná spolupráca s východným susedstvom

6. víta pozastavenie cezhraničnej spolupráce s Ruskom a Bieloruskom, ako aj presmerovanie finančných prostriedkov na Ukrajinu a do Moldavskej republiky;
7. žiada, aby sa finančné prostriedky z cezhraničných programov použili na rozvoj dopravnej infraštruktúry vrátane železničných spojení s Ukrajinou s cieľom zefektívniť tok tovaru a obilia, a zabezpečiť tak potravinovú bezpečnosť;
8. uznáva význam podpory miestnej kultúry a zachovania kultúrneho dedičstva; žiada však, aby sa podporovalo viac infraštruktúrnych projektov, ktoré prispievajú k prepojeniu regiónov;
9. vyjadruje poľutovanie nad ničením domov a infraštruktúry na Ukrajine; zdôrazňuje aktívnu úlohu, ktorú by mali zohrávať programy cezhraničnej spolupráce a Nový európsky Bauhaus pri udržateľnej povojnovej obnove;
10. odsudzuje využívanie zdrojov energie ako prostriedku politického nátlaku; žiada viac finančných prostriedkov na podporu energetickej efektívnosti a zníženie závislosti od Ruska;
11. víta postupy na začlenenie Ukrajiny do programu Európskej územnej spolupráce URBACT a prístupenie Ukrajiny a Moldavskej republiky ako pozorovateľských členov Európskej siete na pozorovanie územného rozvoja a súdržnosti (ESPON);

Spolupráca týkajúca sa morských oblastí

Oblasť Čierneho mora

12. zdôrazňuje, že vzhľadom na bezpečnostné výzvy v Čiernom mori je dôležité, aby sa poskytla väčšia finančná podpora;
13. zdôrazňuje potenciál čiernomorských zdrojov energie, ktoré môžu prispieť k udržateľnej energetickej budúcnosti Európskej únie;

14. domnieva sa, že program Interreg NEXT pre oblasť Čierneho mora by mal uľahčiť udržateľný hospodársky rozvoj a účinné riadenie spoločných zdrojov;
15. žiada, aby sa čiernomorské prístavy a súvisiaca infraštruktúra zmodernizovali, rozšírili a prepojili s existujúcimi dopravnými uzlami, a najmä aby sa napojili na koridory TEN-T;
16. žiada, aby sa prijala súdržná stratégia pre oblasť Čierneho mora a aby sa dosiahli synergie s programom pre Dunaj na roky 2021 – 2027;

Oblasť Stredozemného mora

17. víta skutočnosť, že sa očakáva nárast počtu krajín, ktoré sa zúčastňujú na programoch Interreg MED;
18. navrhuje koordinovanejšie a účinnejšie využívanie existujúcich finančných prostriedkov s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť stredomorskej oblasti pri súčasnom dodržiavaní environmentálnych pravidiel;
19. domnieva sa, že cezhraničné programy musia zohrávať aktívnu úlohu pri riadení migračných tokov a podpore inkluzívnosti na oboch stranách Stredozemného mora;
20. uznáva kľúčovú úlohu výskumu a inovácií pri predchádzaní rizikám prírodných katastrof, udržateľnom hospodárení s vodami a znižovaní emisií CO₂;
21. zdôrazňuje, že napriek svojmu potenciálu zostávajú obnoviteľné zdroje energie vo veľkej miere nevyužitú;

Výzvy v oblasti cezhraničnej spolupráce

22. konštatuje, že existencia rôznych právnych a inštitucionálnych rámcov vytvára ďalšie prekážky pri realizácii projektov;
23. poznamenáva, že jazykové bariéry zvyšujú administratívnu záťaž;
24. zdôrazňuje, že medzi jednotlivými štátmi existujú nezlučiteľnosti, pokiaľ ide o právomoci orgánov, ako aj časté zmeny regionálnych orgánov, čo môže spôsobovať oneskorenia;
25. poznamenáva, že prispôbenie programu individuálnym potrebám a špecifikám každého zúčastneného štátu si môže vyžadovať ďalšie úsilie;
26. konštatuje, že pandémia COVID-19 mala nepriaznivý vplyv na pohraničné regióny a ovplyvnila realizáciu súčasných programov a projektov;

Možnosti cezhraničnej spolupráce (CBC)

27. zdôrazňuje, že cezhraničná spolupráca so susednými krajinami zdôrazňuje potrebu investovať do odolnosti štátov a spoločností;

28. domnieva sa, že to významne prispieva k posilneniu miestnej demokracie a administratívnych kapacít partnerských krajín;
29. zdôrazňuje skutočnosť, že programy ponúkajú príležitosti na dialóg s rôznymi zainteresovanými stranami: občianskou spoločnosťou, miestnymi orgánmi a súkromným sektorom;
30. konštatuje, že cezhraničná spolupráca prispieva k znižovaniu regionálnych rozdielov a podpore územnej súdržnosti, ako aj k mobilite a prepojenosti;
31. zdôrazňuje nehmotné prínosy, ako je budovanie inštitucionálnych kapacít, ako aj hmotné prínosy spojené s rozvojom infraštruktúry;

Politické odporúčania

32. odporúča väčšiu komplementárnosť medzi projektmi a zdôrazňuje potrebu súčinnosti s inými politikami, ktoré sa geograficky a tematicky prekrývajú, aby sa zabránilo dvojitému financovaniu;
33. odporúča propagovať finančné nástroje Európskej únie s pridanou sociálnou hodnotou s cieľom zvýšiť úroveň informovanosti o výhodách Európy;
34. vyzýva Komisiu, aby výrazne zjednodušila postupy, a zdôrazňuje, že tieto postupy by mali byť dostatočne pružné, aby zodpovedali skutočným potrebám cezhraničných oblastí;
35. zdôrazňuje, že regionálne a miestne orgány by sa mali zúčastňovať na realizácii projektov; žiada, aby sa v tejto súvislosti vypracovali aj usmernenia;
36. vyzýva Komisiu, aby zlepšila schopnosť orgánov partnerských štátov získať prístup k európskemu financovaniu;

◦

◦ ◦

37. poveruje svoju predsedníčku, aby postúpila toto uznesenie Rade, Komisii, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a národným a regionálnym parlamentom členských štátov.

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Táto iniciatívna správa (INI) bola vypracovaná v nadväznosti na osobitnú správu Európskeho dvora audítorov¹, v ktorej sa konštatuje, že cezhraničná spolupráca so susednými krajinami poskytuje cennú podporu, ale poukazuje na to, že programy sa začali neskoro a že ich komplementárnosť s inými programami financovanými EÚ je nedostatočná. Iniciatívna správa sa týka cezhraničnej spolupráce (CBC) medzi členskými štátmi EÚ a susedným regiónom, ktorá je spolufinancovaná z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR), Nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce (NDICI) a nástroja predvstupovej pomoci (IPA) vďaka účasti Turecka v programoch Interreg NEXT MED a Interreg NEXT pre oblasť Čierneho mora.

Cezhraničná spolupráca je kľúčovým prvkom politiky EÚ voči jej susedom a podporuje spoluprácu medzi krajinami EÚ a susednými krajinami, ktoré majú spoločnú pozemnú alebo námornú hranicu. Cezhraničná spolupráca prispieva k udržateľnému rozvoju pozdĺž vonkajších hraníc EÚ a pomáha znižovať rozdiely v životnej úrovni a riešiť spoločné výzvy.

Programy cezhraničnej spolupráce priniesli relevantnú a cennú podporu regiónom na oboch stranách hraníc. Táto správa ilustruje výhody a výzvy spolupráce. Zdôrazňuje takisto úlohu Európskej únie pri rozvoji pohraničných regiónov.

Správa sa v nadväznosti na dramatický vývoj na Ukrajine zameriava na cezhraničnú spoluprácu. V dôsledku ruskej agresie proti Ukrajine a podpory tejto agresie zo strany Bieloruska bolo vykonávanie programov ENI-CBC s Ukrajinou, Moldavskom, Ruskom a Bieloruskom výrazne narušené. Komisia pozastavila všetky dohody o financovaní s Ruskom a Bieloruskom, čo znamená, že po začatí nepriateľských akcií nebolo možné uskutočniť žiadne platby partnerom v Rusku a Bielorusku. Na úrovni EÚ sa prijali zmierňujúce opatrenia na stanovenie špecifik programov, pri ktorých došlo k „narušeniu vykonávania“, čím sa umožnilo pokračovanie týchto cezhraničných programov výlučne na území členských štátov.

Pandémia COVID-19 viedla aj k zrušeniu alebo oneskoreniu niektorých projektov. Keďže cezhraničné regióny utrpeli vážne následky po zavedení reštriktívnych opatrení v dôsledku pandémie, realizácia projektov bola často nerovnomerná a termíny sa posúvali.

Spravodajca navrhuje správu INI rozdelenú do siedmich kapitol, ktorých cieľom je predstaviť hlavné črty cezhraničnej spolupráce so zreteľom na najnovšie udalosti.

Správa sa začína predstavením niektorých kľúčových vlastností programov Interreg NEXT a hlavných zmien v porovnaní s programami ENI-CBC, ako je zjednodušenie postupov prostredníctvom zosúladenia programov Interreg NEXT s programami Interreg.

Spravodajca takisto zdôrazňuje konkrétne otázky týkajúce sa spolupráce s východným susedstvom a zdôrazňuje význam využitia nových cezhraničných programov Interreg NEXT na realizáciu konkrétnych projektov, ktoré prispejú k prepojeniu Ukrajiny s regiónmi Európskej únie, ako aj k zefektívneniu prepravy tovaru a obilia. Okrem toho sa v správe zdôrazňuje význam programov pri povojnovej obnove.

¹ <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/cross-border-27-2022/sk/index.html>

Správa sa zaoberá najmä výzvami spolupráce v oblasti Čierneho mora a Stredozemného mora. Medzi tieto výzvy patria otázky ako regionálny rozvoj, životné prostredie, dopravná infraštruktúra, migrácia a bezpečnosť. V správe sa zdôrazňuje význam programov Interreg NEXT pre riadenie migračných tokov, ako aj na dosiahnutie energetickej bezpečnosti.

Spravodajca označuje administratívne a jazykové prekážky a právnu neistotu za hlavné prekážky realizácie projektu. Neistá politická situácia v mnohých krajinách Stredozemného mora, vojna na Ukrajine a v neposlednom rade súčasná bezpečnostná situácia v Čiernom mori prispievajú k zhoršovaniu výziev pre spoluprácu.

V neposlednom rade **sa politické odporúčania zameriavajú** na väčšiu komplementárnosť projektov a synergie medzi fondmi, ako aj na maximálne zjednodušenie postupov.

Spravodajca je presvedčený, že programy Interreg NEXT nie sú len príležitosťou prispieť k dobrej spolupráci medzi pohraničnými regiónmi, ale majú aj predpoklady na riešenie skutočných výziev, ktorým čelí súčasná spoločnosť, či už ide o vojnu na Ukrajine, alebo problémy migrácie v oblasti Stredozemného mora.